

MUZEJSKI VJESNIK 8

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE
(Bjelovar, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja grada Koprivnice
Odgovorni urednik: Franjo Horvatić
Urednik, lektura i korektura: Zorko Marković
Tehnički urednik: Marijan Špoljar

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

NAKLADNIK

Centar za kulturu Koprivnica, OOUR Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

SOUR »PODRAVKA«, OOUR Koprivnička tiskara, 1985.

BROJ 8 – VELJAČA 1985.
GOD. VIII

SADRŽAJ

MUZEJSKA PREZENTACIJA	1
Franjo Horvatić – Problemi muzejske prezentacije	3
Darko Sačić – O muzejskoj prezentaciji	4
Marina Šimek – Mogućnost prezentacije budućeg stalnog postava arheološkog odjela	5
Marijan Špoljar – Izazovi prezentacije	9
MUZEOLŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA	12
Jasna Tomičić – Jubilej Gradskog muzeja Varaždin	13
Goran Jakovljević – O osnivanju Gradskog muzeja u Bjelovaru	16
Vladimir Kalšan – 30 godina Muzeja Međimurja – Čakovec	18
Rastko Pražić – 25 godina rada Muzeja Moslavine u Kutini	20
Marina Šimek – Metode vođenja dijateke arheološkog odjela GMV	23
ARHEOLOGIJA	25
Željko Tomičić – Sumarni osvrt na rezultate arheoloških istraživanja prostora Međimurja u razdoblju od 1972. do 1982. godine (II)	26
Mladen Medar – Arheološko-antropološki nalaz iz okolice Bjelovara	37
Zorko Marković – Nekoliko nalaza iz Vinče u Muzeju grada Koprivnice	38
Božidar Gerić – Probno iskapanje lasinjskog naselja na lokalitetu »Dolina« kod Ždralova	41
Zoran Homen – Prilog proučavanju lasinjskih keramičkih bočica	44
Mladen Medar – Bilješka o nalazu lasinjske kulture u Bjelovaru	47
Zorko Marković – Još o nalazima s Raićevog brega kod Srdinca	49
Josip Vidović – Goričan 1984. (preliminarni izvještaj)	53
Josip Vidović – Sondažno istraživanje skupine tumula kod Donjeg Mihaljevca u Međimurju 1984. godine (preliminarni izvještaj)	55
Željko Tomičić – Skupni nalaz ranosrednjovjekovnog novca 12. i 13. st. iz Čakovca	57
Željko Tomičić – Ranosrednjovjekovno groblje na redove u Juraju u Trnju	59
Željko Tomičić – Gradišće kod Nedelišća – rezultati pokusnih istraživanja	61
Željko Tomičić – Rezultati pokusnih arheoloških istraživanja kraj Dvorišća u Međimurju	63
UMJETNOST	65
Tomislav Đurić – Pavlinski ljetnikovac na Veternici	66
Dragutin Feletar – Inovacije jednog »Prstena«	69
Marijan Špoljar – Tri mlada koprivnička umjetnika	70
ETNOLOGIJA	75
Libuše Kašpar – Etnološka bibliografija novinskih članaka (II)	76

VIJESTI	80
Stjepan Hajduk – Zaštitni radovi na »Fantekovoj hiži«	81
Ljubica Ramušćak – Seminar o folklornom plesu u Međimurju	83
Zorko Marković – Aktivnost Povijesnog društva Koprivnica u 1984. godini	83
Dragutin Feletar – »Podravski zbornik« kao primjer	85
Dragutin Feletar – Monografija koja obavezuje	86
AKCIJE	88

MUZEJSKA PREZENTACIJA

Dio izlaganja s tematskog sastanka Muzejskog društva sjeverozapadne Hrvatske, održanog u Bjelovaru 9. studenoga 1984. godine.

Problem materijalnih sredstava naročito je istaknut kod primjene adekvatnih metoda zaštite izloženog materijala od oštećivanja atmosferilijama ili sprečavanjem krađa. U tom smislu muzeji na našem području nalaze se u naročito nezavidnom položaju. Nerazumijevanje društva prožeto je skromnim financijskim mogućnostima da se poduzme konkretna akcija. Takva situacija direktno utječe na kvalitetu prezentacije, te je jedan od objektivnih faktora skromne izlagačke prakse.

Na žalost, nemoguće je isticati konkretna rješenja u pogledu obogaćivanja prezentacijske prakse u muzejima. Svi smo u poziciji da se snalazimo u specifičnosti vlastitih uvjeta, dostupnog materijala, prostora i financijskih mogućnosti. Ukazivanjem na vlastitu praksu, iznošenjem iskustava i zajedničkom analizom možemo si pomoći i potaknuti rješenja. Upravo takvim načinom pretpostavljam da treba analizirati problematiku prezentacije, sagledavajući je kroz ulogu suvremenog muzeja, karakter djelatnosti i ciljeve koji pred njoj stoje. Sama tehnika predstavlja trenutne mogućnosti, a svi smo svjedoci da iz dana u dan i za nas bivaju povoljnije.

Smatram potrebnim spomenuti i unošenje »nemuzejskih« sadržaja u naše prostore. Otvaranjem različitim kulturnim zbivanjima dolazimo u poziciju stvaranja centara polivalentne kulturne aktivnosti, što samo približava ambijent muzejskog prostora i njegovog primarnog sadržaja širem krugu publike. Ako zanemarimo povećan interes za muzejsku djelatnost, ostaje njena nesumnjivo afirmiranija društvena uloga, što će nam zasigurno pomoći u odvijanju svakodnevne komunikacije. Konzervativnoj pasivnoj neangažiranosti u muzejima više nema mjesta. Nije je nikada niti bilo u ustanovama koje su postigle poznate rezultate.

O muzejskoj prezentaciji govorit će se i dalje. Problematika tog tipa svakodnevni je pratilac muzealaca. Najuže je povezana uz bit jedne djelatnosti i kao takva ne smije biti zanemarena. Ostaje da sami muzealci angažiraju vlastitu kreativnost i konstruktivnost te je realiziraju u najsretnijem obliku.

Marina Šimek, Gradski muzej Varaždin

MOGUĆNOST PREZENTACIJE BUDUĆEG STALNOG POSTAVA ARHEOLOŠKOG ODJELA GMV

Prezentacija, bilo da podrazumijeva stalni muzejski postav ili izložbu bilo koje vrste, mora poštivati određene zahtjeve muzeologije; ona mora biti temeljena na stručnom pristupu, a svojim kvalitetama treba prezentirati jedan od osnovnih zadataka muzejsko-galerijske djelatnosti. Ali ne samo to; dobra i suvremena muzejska ekspozicija, podvrgnuta muzeološkim principima prezentacije, treba svojim kategorijama udovoljiti i zahtjevima publike. Ako nabrojimo samo neke od tih kategorija, kao npr.: izražajnost, preglednost, originalnost, dokumentarnost, edukativnost, objektivnost, jasna je sva složenost i širina pojma MUZEJSKA PREZENTACIJA.

Pošto će u Gradskom muzeju Varaždin u najskorije vrijeme započeti priprema za otvorenje novog stalnog postava Arheološkog odjela, ovo je prilika da upravo na tom primjeru iznesem viđenje moguće muzejske prezentacije; *moгуće* zbog toga, što neće biti riječi o idealno koncipiranoj ekspoziciji, već o najboljem onakvom postavu, kakvog ćemo, s obzirom na uvjete i mogućnosti, moći realizirati.

PROSTOR I RASVJETA

S obzirom da je smještaj postava Arheološkog odjela uvjetovan – on će se nalaziti u sklopu varaždinskog srednjovjekovnog Starog grada – odabran je za tu svrhu najbolji mogući prostor – podrumski dio sjevernog krila. Arhitektura samog prostora (zidovi građeni od grubo klesanog kamena, prostor rasčlanjen boltama, jedna veća prostorija kružnog tlocrta) moći će se uklopiti, odnosno podrediti izložbi arheološkog materijala. Iako je arhitektonska vrijednost i atraktivnost interijera takva da bi možda u nekoj drugoj situaciji on i sam mogao imati značaj neke vrste eksponata, u ovom će se slučaju to morati izbjeći, pošto će primarnu ulogu imati arheološki materijal. Zanimljive kamene zidove i bolte potisnut ćemo u drugi plan, a to ćemo pokušati ostvariti promišljenom rasvjetom. O potrebi da svaka vitrina ima svoju ugrađenu difuznu rasvjetu više ne trebamo govoriti, no smatram da je praksa pokazala i neke nedostatke isključivo takvog načina osvjetljavanja. Naime, zatamnjene većeg dijela izložbenog prostora, mrak ili polumrak kroz koji se posjetitelj kreće i koji ga okružuje dok promatra predmete u osvjetljenim vitrinama, ipak zamara. Zbog toga bi možda kombinacija prigušenog osvjetljenja prostora i intenzivnije rasvjete vitrina bila najbolje rješenje koje bi omogućilo ugodno i nezamorno razgledavanje, ali i diskretno upućivanje publike na arheološke eksponate. Mogućnost da se percipira i sam prostor kod ovakve kombinirane rasvjete ipak postoji, ali nije u prvom planu. Ipak, u jednom segmentu muzejskog postava ostvarit će se vrijednost *arhitektura – eksponat*. Postoji, naime, ideja da se ostaci arhitekture, najstariji sačuvani u kompleksu tvrđave, koji su svojevremeno bili otkriveni upravo u ovom prostoru, na adekvatan način prezentiraju posjetiteljima. Za to su potrebni eventualni konzervatorski zahvati na ostacima zidova, dobra rasvjeta i pločica sa kratkom legendom.

KONCEPCIJA I ZADATAK POSTAVA

Koncepcija postava bazirat će se na kronološkom prikazu nastanka i razvoja života čovjeka, njegove materijalne i duhovne kulture, dakle na kronološkom prikazu događaja, pojava i običaja vezanih uz ljudske zajednice na geografskom području današnje varaždinske regije. Razvojni slijed bit će prezentiran pomoću eksponata I. i eksponata II. reda, a obuhvatiti će period od starijeg paleolitika, odnosno ašelena, do razvijenog srednjeg vijeka (14. – 15. st). U cjelini, podređenoj kronološkom principu, moći će se, s obzirom na raspoložive arheološke nalaze, stvarati manje tematske jedinice, kao npr.: kamena industrija ašelena, tipovi eneolitskih kamenih sjekira, ranobrončanodobna grobnica spilje Vindije, lijevaonica brončanih predmeta iz ranog željeznog doba itd. Nastojat će se da spomenute manje cjeline ne djeluju izolirano, već da budu uklopljene u opći prikaz razvoja i djelovanja čovjeka na našem području kako bi pomogle boljem i temeljitijem razumijevanju povijesnih, kulturoloških, ekonomskih i drugih razvojnih procesa.

PRIPREMLJENOST PREDMETA – EKSPONATA

Svaki predmet koji će se izložiti mora prethodno biti laboratorijski, dokumentacijski i znanstveno obrađen. Pod laboratorijskom obradom, odnosno pripremom, podrazumijeva se čišćenje, stabiliziranje, konsolidiranje, konzerviranje i restauriranje. Dokumentacijska obrada zahtijeva unošenje svih relevantnih podataka o muzejskom predmetu u dokumentacijski sistem, dok će znanstvenom obradom predmetu biti određena funkcija, tipološke karakteristike, kronološka pripadnost, estetska i kulturno-historijska vrijednost itd. Na žalost, laboratorijska obrada eksponata u na-

šim je muzejskim postavima vrlo često zanemarena. Restauriranje pojedinih eksponata trebalo bi, naravno uz sve ostale vidove laboratorijske obrade, postati uobičajena praksa, nužno potrebna za realizaciju dokumentarne, izražajne i edukativne ekspozicije, a time i za lakše usvajanje i pravilno shvaćanje izloženih predmeta materijalne kulture. Princip – što više restauriranih predmeta, a što manje fragmenata, za većinu posjetilaca naših muzeja ipak nerazumljivih i bezličnih – nastojat ćemo, koliko god je moguće, poštivati i kod muzejske prezentacije našeg Arheološkog odjela.

NAČIN IZLAGANJA

Osnovnu vrijednost, osnovni element muzejskog postava čini muzejski predmet, dakle eksponat I. reda. On predstavlja srž ekspozicije, a njegova originalnost, dokumentarnost, njegova estetska i povijesna vrijednost osnovne su kvalitete koje će posjetitelj trebati shvatiti i prihvatiti. Pošto se niti jedan od dva ekstremna stava o karakteru muzejskog predmeta u muzeologiji ne može u potpunosti prihvatiti i mi ćemo biti u prilici da kod oživljavanja muzejskog postava variramo značajke eksponata.

1. ekstremni stav – muzejski predmet ima karakter subjekta spoznaje (BAUER 1967, 10); to znači da on sam za sebe i sam po sebi predstavlja određenu vrijednost koju posjetitelj treba što neposrednije doživjeti i shvatiti. To ćemo posjetitelju omogućiti, odnosno sugerirati mu isticanjem dotičnog eksponata, njegovim izdvajanjem iz tematske ili kronološke cjeline, zapravo njegovim izoliranjem od ostalih predmeta.

2. ekstremni stav – muzejski predmet ima karakter objekta spoznaje (BAUER 1967, 11); to znači da je on objekt, na neki način posrednik koji će posjetitelju omogućiti da shvati određene pojave, događaje ili pojmove. Preko takvog eksponata posjetitelj će zapravo upoznati sistem, cjelinu one vrijednosti koju prezentira taj muzejski predmet.

Isključivost jednog ili drugog stava ne može se prihvatiti, pa će se muzejska prezentacija oslanjati na mogućnost variranja karaktera pojedinih eksponata, ovisno o bitnim elementima svakog pojedinog predmeta.

EKSPONATI II. REDA

Eksponati II. reda dopunju, ilustriraju, obogaćuju, objašnjavaju eksponate I. reda – muzejske predmete. Suvremena muzeologija nije prihvatila stav da eksponat može i smije biti isključivo original (dakle ne i fotokopija, fotografija, kopija, rekonstrukcija itd.), pa nam je omogućeno da u muzejsku prezentaciju uključimo i eksponate II. reda (BAUER 1967, 11). Za stalni postav Arheološkog odjela kao eksponati II. reda u obzir dolaze:

1. popratni tekstovi i legende
2. karte svih tipova (geografske, karte rasprostanjenosti, karte istraženosti, karte lokaliteta)
3. grafikoni
4. tabele (kronološke, tabele tipova itd.)
5. fotografije
6. makete
7. rekonstrukcije
8. odljevi

Jasno je da s korištenjem i iskorištavanjem ovakvog popratnog materijala treba biti oprezan, jer ukoliko prekoračimo razumnu mjeru stvaramo od postava prenatpan, konfuzan i nepregledan konglomerat posjetitelju nerazumljivih i irelevantnih podataka i informacija. Suprotno tome, kritičnost i određena sudržanost kod uvrštavanja eksponata II. reda u muzejski postav, rezultirat će zanimljivim, jasnim i živim prikazom određenih tema i cjelina.

POP RATNE KATEGORIJE

Ima ih čitav niz, no, kako je već spomenuto, ovdje je riječ o budućem, izvedivom i mogućem postavu arheološke zbirke. Stoga za sada u obzir dolaze samo:

1. dijazpozitivi
2. super 8 filmovi

Za projekciju mogao bi biti osiguran manji prostor unutar same ekspozicije. Dijazpozitivi i super 8 filmovi mogli bi se projicirati desetak minuta po završenom razgledavanju stalne izložbe. Razvrstani bi bili po temama, kao npr.:

- arheološki lokaliteti varaždinskog kraja
- s arheologom na iskopavanju
- proces restauriranja pošude
- od arheološkog nalaza do arheološkog eksponata, itd.

Pretpostavljamo da bi takva mala projekcija oživjela muzejsku izložbu, kod posjetitelja probudila interes za predmet istraživanja arheologije kao znanosti, te kod muzejske publike obogatila i upotpunila doživljaj muzeja i izložbe.

TEMA MJESECA

Pod ovim glavnim nazivom smjenjivali bi se mjesečno naslovi manjih tematskih cjelina, koje bismo posjetiteljima prezentirali u zasebnoj, od kontinuiteta stalnog postava izdvojenoj vitrini. Najidealnije bi bilo da takva vitrina bude smještena na samom ulazu u izložbeni prostor, da se tu, već na samom početku razgledavanja, nametne posjetitelju i u njemu probudi interes za eksponat – arheološki nalaz, te da ga potakne na razgledavanje kompletnog postava. Kao »tema mjeseca« mogao bi se izložiti samo jedan, ili pak nekoliko eksponata, koji bi predstavljali, ilustrirali, neku aktualnu vrijednost, događaj, temu; npr.:

- upravo izašlo iz restauratorske radionice
- najnoviji pokloni Arheološkom odjelu
- arheološki nalaz s posljednjeg istraživanja
- novi stručni članak o nalazu iz našeg fundusa

INFORMATIVNI I PROPAGANDNI MATERIJAL

I ova kategorija daje određeni doprinos i određenu kvalitetu muzejskoj prezentaciji. Iako je informativni i propagandni materijal u odnosu na muzejsku prezentaciju kao bitnu vrijednost tek pomoćni faktor, on ipak ima neporecivo značenje, jer zakružuje sliku postava. U planu je da se na ulazu u stalni postav Arheološkog odjela nalazi prodajno mjesto na kojem će biti istaknuti plakati postava, razglednice, vodič kroz postav (koji bi morao biti tiskan osim na hrvatskom, još i na dva strana jezika), zatim ostale arheološke publikacije, te suveniri. Sve ovo utjecalo bi na stvaranje prave slike kod posjetitelja i na njegovo shvaćanje vrijednosti predmeta i zbirke.

Literatura:

Bauer, A., 1967: Muzeologija, Nastupno predavanje za kolegij Muzeologije na Postdiplomskom studiju, održano 13. XI 1966. god, Muzeologija 6, Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb